

«ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ:
НОВІ РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ»

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

26 вересня 2023 року

Соціологічна асоціація України
Південноукраїнське відділення САУ
Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
Кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет психології, політології та соціології
Universitatea de Stat din Moldova
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
Centrul Sociologie și Psihologie Socială al ICJPS
Asociația Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova

**«ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ВИКЛИКИ»**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
26 вересня 2023 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

**ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ВИКЛИКИ: МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

УДК 316+339.94
ББК 60.5+66.4

Рецензенти:

Інна ГОЛУБОВИЧ, докторка філософських наук, професорка, завідувачка кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;
Денис ЯКОВЛЕВ, доктор політичних наук, професор, декан ФППС Національного університету «Одеська Юридична Академія».

Рекомендовано Вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Протокол № 5 від 30.11.2023 р.

Редакційна колегія:

Відповідальний редактор – Олена ЛІСЕЄНКО, д. соц. н., професорка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса), голова Південноукраїнського відділення САУ, Україна.

Члени редколегії:

МОКАНУ Віктор – д. соц. н., директор Центру соціології та соціальної психології Інституту правових, політичних та соціологічних досліджень Державного університету Молдови, керівник Асоціації соціологів і демографів Республіки Молдова, Республіка Молдова;

БОРІНШТЕЙН Євген – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

ПЕТІНОВА Оксана – д. філос. н., професорка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

АТАМАНЮК Зоя – д. філос. н., доцентка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

МОКАНУ Анжела – докторка соціології, науковий співробітник Центру соціології та соціальної психології Інституту правових, політичних та соціологічних досліджень Державного університету Молдови, Республіка Молдова.

Феномен соціальної консолідації у Центрально-Східній Європі: нові реалії та виклики : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. 26 вересня 2023 року. м. Кишиневу – м. Одеса / за ред. О. В. Лісеєнко. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. 93 с.

Матеріали конференції представлені в авторській редакції мовою оригіналу

© Південноукраїнське відділення Соціологічної асоціації України, 2023

© Асоціація соціологів та демографів Республіки Молдова, 2023

**ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ВИКЛИКИ: МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

політикою, політикою щодо ЗМІ, міграцією тощо, має розглядатися крізь призму безпеки та загроз з боку росії» [1].

Вступ країн ЦСЄ до НАТО стимулював більш активну взаємодію та співпрацю між країнами регіону, призвів до значущих змін у сприйнятті регіональної безпеки. Країни отримали гарантії колективної оборони та захисту від можливих загроз ззовні, що змінило їхнє сприйняття регіону і їхню роль у забезпеченні стабільності. Як члени НАТО, країни ЦСЄ беруть участь у прийнятті важливих рішень щодо безпеки та оборони, виступають як посередники у розв'язанні регіональних конфліктів та проблем, що підвищує їхню регіональну активність і вплив.

Важливо зазначити, що процеси зміни ідентичності є складними та багатоаспектними, і вони не завжди відбуваються в одному напрямку. Громадяни ЦСЄ стикаються з суперечностями та внутрішніми дискусіями щодо своєї ідентичності. Деякі можуть відчувати себе більш європейцями, інші – більш національними чи регіональними акторами. Однак геополітичні фактори фактично стали тими чинниками, які активізували ці обговорення та сприяють формуванню нових аспектів ідентичності.

Розуміння геополітичних факторів, що впливають на ідентичність, є ключовим чинником для аналізу сучасних суспільних та політичних процесів у країнах ЦСЄ. Ці процеси відображають не лише трансформацію індивідуальної ідентичності, але й структурні зміни в суспільствах, які мають велике значення для подальшого розвитку регіону і його відносин з іншими частинами світу. Розуміння та аналіз геополітичних впливів на ідентичність громадян допомагає у формуванні більш об'єктивних та ефективних стратегій для розвитку цих країн, є важливим для побудови стабільного та гармонійного суспільства в регіоні Центрально-Східної Європи та для подальшого розуміння взаємодії країн регіону з іншими акторами на міжнародній арені.

Література:

1. Russian invasion of Ukraine highlights national identity issues in Lithuania. 27/04/2023. <https://www.france24.com/en/europe/20230427-russian-invasion-of-ukraine-highlights-national-identity-issues-in-lithuania>

Катерина ЛАЗОР

кандидат політичних наук, доцент

Національний університет «Одеська юридична академія», Україна

СОЦІАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПОТРЕБА ЛЮДИНИ В СУСПІЛЬСТВІ

**ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НОВІ РЕАЛІЇ ТА
ВИКЛИКИ: МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

У сучасному суспільстві соціальна інтеграція відіграє важливу та необхідну роль, оскільки люди, як соціальні істоти, мають вроджену потребу взаємодіяти з оточенням та належати до різних груп. Ця потреба базується на бажанні спілкуватися, ділитися досвідом, взаємодіяти з іншими людьми та спільно досягати цілей.

Соціальна інтеграція забезпечує позитивний вплив на психологічний стан людини, формує її самосвідомість, допомагає розвивати комунікативні навички та встановлювати стійкі міжособистісні зв'язки. Без належної інтеграції в суспільство у людини можуть виникати негативні наслідки та прояви, такі як відчуття відокремленості, самотності та психологічного дискомфорту.

Серед основних причин актуальності цієї теми є зростаючий вплив технологій, який може призвести до віддаленості між людьми та обмеження особистого спілкування. Також соціально-економічні виклики можуть створювати бар'єри для доступу до різних соціальних груп, що підкреслює важливість забезпечення рівних можливостей для всіх.

Зворотна сторона соціальної інтеграції — соціальна ізоляція.

У сучасному світі спостерігається наростаюча проблема соціальної ізоляції, яка виникає через зменшення активного особистого спілкування між людьми. Розповсюдження технологій, особливо соціальних мереж, спричинило парадоксальну ситуацію, коли, з одного боку, люди здатні взаємодіяти та спілкуватися онлайн, але, з іншого боку, вони стикаються зі зменшенням особистих зустрічей з реальним світом.

Швидкий розвиток технологій та соціальні обставини сприяють тому, що дедалі все більше людей обирають віртуальне спілкування, і це може призвести їх до відчуття відокремленості та навіть самотності. Люди, які проводять багато часу в онлайн-середовищі, можуть втратити впевненість та навички спілкування в реальному житті.

Крім того, соціально-економічні фактори також впливають на соціальну взаємодію. Нерівномірний розподіл можливостей та ресурсів може створювати бар'єри для доступу до різних соціальних груп. У результаті цього негативні наслідки соціальної ізоляції можуть включати погіршення психологічного стану, збільшення ризику розвитку депресії та тривожних розладів, зниження самооцінки та навіть погіршення соціальної адаптації.

Для розв'язання цієї проблеми важливо знаходити баланс між віртуальним та реальним спілкуванням, а також розвивати програми та ініціативи, які сприяють зміцненню соціальних зв'язків та забезпеченню рівних можливостей для всіх членів суспільства.

Для ефективного подолання проблеми соціальної ізоляції необхідно приділити увагу створенню такого оточення, яке буде сприяти активній соціальній інтеграції.

1. Розвиток громадських просторів

Створення відкритих і комфортних місць для зустрічей та спілкування значно підвищує можливості для взаємодії людей. Такими місцями можуть бути парки, спортивні майданчики, спільні культурні центри, де можна об'єднати різні соціальні групи.

2. Соціальні заходи та події

Організація різноманітних заходів, які залучають різні верстви населення, сприяє побудові нових соціальних зв'язків. Це можуть бути виставки, майстер-класи, волонтерські заходи, спортивні змагання тощо.

3. Спільна діяльність та спілкування

Спільна діяльність може включати групові заняття, спортивні команди, хобі-групи, де люди завдяки спільним інтересам зможуть спілкуватися та взаємодіяти на практичному рівні.

4. Ефективна інформаційна підтримка

Забезпечення та поширення належної інформації про соціальні події, спільні заходи та можливості взаємодії може активізувати інтерес людей до участі в таких подіях та сприяти їхній інтеграції.

5. Розвиток навичок соціальної взаємодії

Програми тренінгів та семінарів можуть допомогти людям покращити навички спілкування, розвинути емпатію та розуміння інших, що сприяє побудові позитивних стосунків.

6. Підтримка вразливих груп

Створення спеціальних ініціатив для вразливих груп, таких як літні люди та особи з інвалідністю, може забезпечити їм можливість брати активну участь в соціальних процесах.

Загалом, підтримка соціальної інтеграції вимагає комплексного підходу, у якому поєднуються фізичні, культурні та психологічні аспекти, а також активна співпраця всіх рівнів суспільства — від урядових органів до громадських організацій.

Отже, соціальна інтеграція становить не лише важливу психологічну потребу, а й ключовий аспект функціонування людини в суспільстві. Прагнення належати до групи, спілкуватися та співпрацювати має коріння в природних інстинктах та допомагає задовольнити потребу в приналежності.

Соціальна інтеграція несе численні переваги для якості життя та психологічного комфорту особистості. Активна участь у соціальних мережах сприяє формуванню самосвідомості, розвитку комунікативних та міжособистісних навичок. Здатність знаходити спільну мову з різними людьми допомагає покращувати розуміння різноманітності та поглиблювати зв'язки в суспільстві.

Успішна соціальна інтеграція також є важливим фактором для розвитку особистості. Здатність взаємодіяти з різними індивідами розширює горизонти,

сприяє високій самооцінці, а також створює можливості для набуття нових знань та навичок.

Щоб досягти успішної соціальної інтеграції, важливо створити сприятливе середовище, де люди можуть знаходити спільні інтереси та взаємодіяти. Розвиток громадських просторів, сприяння різноманітним соціальним подіям та акціям, а також підтримка ініціатив, спрямованих на об'єднання громадськості, може допомогти побудувати сильні та стійкі соціальні зв'язки.

Загалом, соціальна інтеграція є ключовою умовою для створення гармонійного сучасного суспільства. Соціальна інтеграція може виступати як консолідація великих цілей, вона підкреслює необхідність взаємодії між людьми, підтримку різноманітності та спільний розвиток, а її досягнення вимагає поєднання зусиль усіх сфер суспільства.

Олександр ЗУБЧЕНКО

кандидат соціологічних наук, доцент

Маріупольський державний університет (м. Київ), Україна

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Просування українського контрнаступу на тимчасово окупованій території Запорізької та Херсонської областей вже сьогодні змушує нас замислитись про те, як житимуть ці регіони після деокупації. І питання не лише у подоланні наслідків екоциду, влаштованого росіянами, відновлення інфраструктури після знищення окупантами (як це було у Херсоні), а насамперед у відновленні суб'єктності місцевих громад у соціально-економічному та суспільно-політичному житті.

Ми не можемо знати точних термінів звільнення Мелітополя та Бердянська, Каховки і Генічеська, що будуть залежати від ситуації на фронті та міжнародної військово-фінансової допомоги. Разом з тим вже зараз треба усвідомлювати, що витіснення ворога буде лише першим етапом, а подальший процес нормалізації життя матиме чимало труднощів. Адже наслідком великих соціальних потрясінь (Національно-визвольної революції 1917-1921 рр., Голодомору 1932-33 рр., Другої світової війни) є виникнення потужних соціальних розколів, які можуть десятиліттями негативно впливати на суспільний розвиток. Вже зараз ми можемо бачити ряд серйозних труднощів, що зумовлюються ними.

По-перше, значні зміни чисельності населення, викликані як масовим виїздом на підконтрольну територію, так і втечею до РФ частини колаборантів. За різними оцінками, нині у м. Мелітополь лишилося від 40 до 50 тис., у м.